

Streven naar sociale rechtvaardigheid in communale nederzetting

Kiboets-beweging verkeert in crisis

Rondom het meer Gennésareth (ook wel de zee van Tiberias genoemd) vonden vele van de bijbelse geschiedenissen plaats. Wijzelf woonden elf jaar aan de oever van dit meer en genoten ervan. We hadden (hebben) vrienden in de dicht bij Tiberias gelegen kiboets Ginosar. Aan "Ginosar" ontleende het meer zijn naam: Gennésareth (let op de medeklinkers, want daar komt het op aan in het Hebreeuws). Die vrienden ging ik bezoeken. Vanouds is de beste tijd daarvoor: *èrèv sjabat*, vrijdagavond.

door J. M. SNOEK

Vanuit de kiboets varen vissersboten uit; dat is één van de bronnen van inkomst. Verder kweekt men bananen, citroenen en grapefruit. Het meer ligt 200 meter beneden de zeespiegel en tijdens de zomer is het er gloeiend warm. In die warmte stoven de vruchten snel rijp, als er maar voldoende water voor bevoeding is.

Nu heeft men een vernuftig systeem ontwikkeld om water uit het meer op te pompen en dat via pijpleidingen heinde en ver te brengen. Als de situatie normaal is, zo vertelt mijn vriend, dan pompt men per dag een miljoen m³ op voor irrigatiedoeleinden. Naar schatting verdampst bovendien gedurende de zomermaanden éénzelfde aantal m³ per dag, zodat het waterpeil iedere dag 2 cm zakt.

Komen er in het najaar overvloedige regens, dan stijgt het peil wel weer. Maar gedurende enkele jaren viel er te weinig regen en dieneengevolge zakte het waterpeil tot ongekende laagte. Zó laag had ik het nog niet eerder gezien: een brede strook langs de oever was drooggefallen. Men ziet dat met zorg aan en het is te begrijpen dat de hoeveelheid voor irrigatie bestemd water beperkt wordt.

Maar dat lage peil had ook een positief gevolg: men ontdekte dat, verzonken in de klei en daardoor niet verrot, zich een boot bevond. Uit onderzoekingen bleek dat de boot gebouwd is omstreeks het begin van onze jaartelling: in de tijd van Jezus en zijn discipelen. De boot is 8,2 x 2,3 m. Misschien is hij vergaan tijdens een storm, of misschien tijdens de opstand tegen de Romeinen, 67-70 AD? We weten het niet. Men heeft de boot uiterst voorzichtig uitgegraven en vervoerd naar Ginosar. Nog steeds is men nu bezig het scheepje volgens de meest moderne methoden blijvend te conserveren. Daarna zal het te bezichtigen zijn.

Zorgen in een kiboets

Mijn vrienden, Chayim en Zilpa, vestigden zich in 1952 in kiboets Ginosar die in 1937 gesticht werd. Chayim (1923) emigreerde uit Polen in 1936 en leverde zijn bijdrage in de onafhankelijkheidsoorlog. Ze hebben – evenals wij – vijf kinderen waarvan er twee in de kiboets zijn gebleven. Allereerst dient uiteraard het nieuws over de gezinnen te worden uitgewisseld.

Dan komen andere dingen ter sprake. Chayim is aanhanger van

de partij van Simon Peres. Hij is ongodsdienstig, al kent hij de bijbel – met name Tenach (het O.T.) – op zijn duimpje. Uit overtuiging vestigden Chayim en Zilpa zich in een kiboets: in deze communale nederzettingen streeft men naar sociale rechtvaardigheid. Maar de kiboets-beweging verkeert in een crisis, zo vertelde men me.

Chayim geeft een uitvoerige uiteenzetting. Gelukkig kan ik zijn Ivriet goed volgen, maar hij spreekt dan ook iets langzamer dan gewoon en vermijdt al te moeilijke woorden.

"We zitten inderdaad in een crisis", zegt Chayim, "want toen we vier jaar geleden als kiboetsim veel verdiend hadden, heeft men dat surplus niet op de bank gezet tegen een normale rente, maar ermee gespeculeerd en daar grof mee verloren. Dat geeft dan tegelijk een crisis aan wat de principes betreft, want uiteraard was speculeren in strijd met de beginselen van de kiboetsbeweging, maar daarmee heeft men dus de hand gelicht."

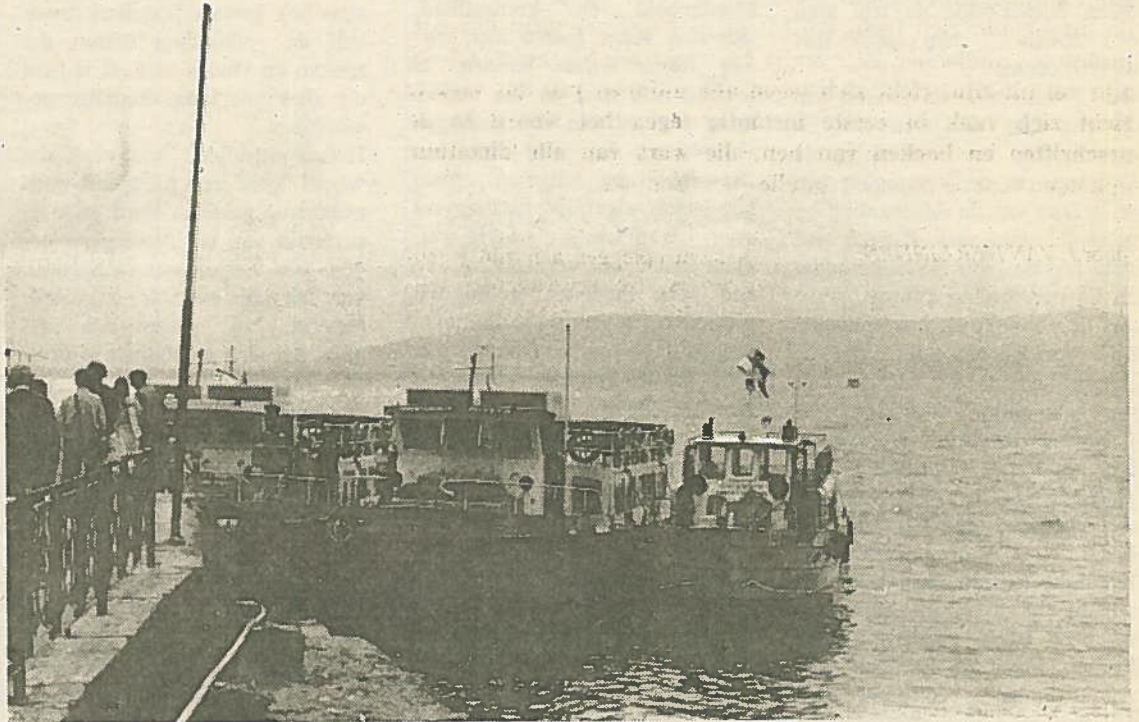
"Raken jullie veel leden kwijt?" zo vraag ik. Chayim antwoordt: "Als het economisch slecht gaat, dan wil menig een lid van een kiboets worden, want dan heb je er binnen meer bestaanszekerheid dan er buiten. Maar wordt er daarentegen in de vrije beroepen veel geld verdiend, dan verlaten sommigen de kiboets; ze kwamen er immers niet uit overtuiging."

Hij denkt even na en voegt er dan aan toe: "Dat verschijnsel geldt ook voor het hele land: er waren en er zijn Zionisten uit overtuiging, maar anderen kwamen hier alleen maar omdat de nood hen drong, en dat zijn niet altijd de besten. Onder hen vindt men een aantal die het land weer verlaat."

"En de volgende generatie?", zo vraag ik. Chayim zegt: "Dat verschilt van kiboets tot kiboets. Als er 40% van de kinderen blijft...; soms is het meer, soms minder. Het wordt toch als een mislukking, een falen beschouwd." Hij zegt dat op een toon waarop soms ouders in Nederland spreken over een kind dat de kerk verliet. Er klinkt iets van zelfverwijt in door. Voor iemand als Chayim hebben de idealen van de kiboets haast religieuze betekenis.

Religie en nationalisme

Intussen is Ithamar binnengekomen. Hij studeert plantkunde aan de universiteit van Jeruzalem, maar is lid van de kiboets gebieden; een aardige en scherpzinnige jongeman.

Boten bij een aanlegsteiger in de zee van Tiberias. Rondom deze 'zee' vonden veel bijbelse geschiedenissen plaats.

Dan vertel ik van mijn bezoek aan orthodox-joodse kolonisten in het bezette gebied en dat ze zeggen: "De pioniersgeest is in de kiboetsim-gedoofd, maar brandt nu bij ons." Chayim vindt: "Als je religie en nationale gevoelens gaat vermengen, dan leidt dat tot extremisme; wij zijn nationaalvoelend, maar zij zijn nationalistisch-chauvinistisch. Daar kan niets goeds uit voortkomen."

"Hoe moet het politiek gezien nu verder?", zo vraag ik. Het woord *intifada* valt. Chayim en Ithamar zijn het erover eens: "In de relatie met de Palestijnen hebben we jaren lang geïmproviseerd; we liepen achter de feiten aan en werden door de *intifade* verrast. Dat gold voor onze leiders, voor het hele volk eigenlijk."

Dan vraag ik: "Zouden jullie vrede in ruil voor teruggave van het bezette gebied accepteren?" Chayim zegt: "Jazeker, als de toekomstige Palestijnse staat gedomilitariseerd zal zijn; maar Jeruzalem blijft een heet hangijzer: in het oostelijke (Arabische) gedeelte wonen nu al 80.000 joden" (in een cirkel van nieuwe wijken rondom de oude stad). Ithamar gaat veel verder: "Ze (d.w.z. Amerika) zullen ons op den duur wel dwingen om het bezette gebied terug te geven. Over het in de toekomst in vrede leven met de Palestijnen ben ik niet optimistisch; toch mag, wat mij betreft, het hele bezette gebied teruggegeven worden, desnoods zonder vrede zelfs." Als ik wat verbaasd kijk, voegt hij eraan toe: "We moeten uit deze smeerbeol komen."

Ik vraag nog: "Maar de bijbelse grenzen dan?" Ithamar vindt: "In de loop der geschiedenis zijn er heel verschillende grenzen geweest; grenzen zijn niet heilig..."

Schaakspel

Voor de politieke situatie in bredere zin (Israël tussen de grootmachten) gebruikt Chayim een aardig beeld dat ontleend is aan het schaakspel. "We zijn maar een pion, en we moeten ons niet verbeelden een looper of koningin te zijn. Maar in het schaakspel telt ook de positie van een stuk, en in dat opzicht is de pion Israël strategisch geplaatst en dus uiterst belangrijk."

En verder zijn mijn vrienden gematigd-optimistisch, tengevolge van de ontspanning tussen Oost en West. "Die ontspanning moet zich wel uitbreiden, ook in de richting van het Midden-Oosten", zo menen ze.

Ze hebben ook nog een vraag aan mij: "Hoe komt het toch dat relatief veel christen-Palestijnen een leidende functie hebben in de PLO, ofschoon ze vergeleken

met de moslims ver in de minderheid zijn?" Ik antwoord: "In diverse landen hebben christen-Arabieren vroegtijdig meegedaan aan de nationale beweging, omdat die de stichting van een nationale staat nastreefde, dus een staat, die niet gebaseerd is op godsdienst; want dan zou het een islamitische staat worden, waarin de christenen een minderheid vormen. De PLO is vóór de oprichting van een seculiere Palestijnse staat. Dat is dus gunstig voor de christen-Palestijnen, die slechts 10% van het Palestijnse volk uitmaken, tegen 90% moslims."

Ik krijg een grote pot olijven mee voor thuis.

Ds. Snoek is emerituspredikant te Rotterdam. Onlangs is hij een paar weken in Israël geweest. In enkele artikelen geeft hij iets weer van de gesprekken die hij voerde met oude vrienden en bekenden.

Doorgaan met conciliair proces

Het conciliair proces moet na Pinksteren 1990 voortgezet worden. Vertegenwoordigers van provinciale en grootstedelijke raden van kerken waren het daar unaniem over eens. Op een bijeenkomst, georganiseerd door de sectie Oecumenische Actie van de landelijke Raad van Kerken zeiden ze dat dat hen niet meer afgenomen mag worden. Een voortzetting na Pinksteren dus, liefst met het vooruitzicht op een nieuwe Kerkendag. Oorspronkelijk zou het conciliair proces op Pinksteren 1990 worden afgesloten.

"Het conciliair proces is meer dan een project dat dit jaar al aan afronding toe zou zijn. Wij willen voorlopig geen nieuwe thema's aangedragen krijgen door de landelijke organen", zo verwoordde ds. B. van Kooij de mening van de raden van Gro-

ningen en Drenthe. Ds. W. Oosterwal uit Friesland vertelde hoe het afgelopen jaar een nauw contact was opgebouwd tussen de Friese kerken en de landbouwgemeenschap. "En we zijn nog lang niet uitgepraat."

De provinciale raden ondersteunen hiermee de voorstellen die de landelijke stuurgroep conciliair proces begin januari aan de Raad van Kerken voorlegde. Ook de stuurgroep vraagt de kerken door te gaan met het conciliair proces tot en met een tweede Kerkendag, die in 1992 zou kunnen plaatsvinden. De Raad besloot de voorstellen aan zijn lidkerken voor te leggen.

Op de bijeenkomst werd aan de provinciale raden gevraagd meer aandacht te geven aan de eerste prioriteit van het conciliair proces: de machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Uit onderzoek blijkt dat dit thema in de plaatselijke kerken nauwelijks serieuze aandacht heeft gekregen.